
Mededelingenblad van het Sint Jozefkoor

Jaargang 14, nummer 1

april 2004 redactie:

Maartje Kater
Silvère van Lieshout

Zingen; voor God, jezelf en voor wie het horen wil.

Terwijl ik zit te eten, gaat de telefoon. Een parochiaan, die elke week en op iedere kerkelijke (hoog)feestdag de H. mis in de sint Jozefkerk bijwoont, zit zonder vervoer. Zijn twee trouwe chauffeurs zitten beiden vast in de file en dat uitgerekend op het feest van sint Jozef! Heel voorzichtig vraagt hij aan mij of ik hem misschien op kan komen halen, wat ik natuurlijk doe. Mijn toetje schiet erbij in en iets eerder dan gepland rijdt ik thuis weg. Door het raam kijkend, met zijn jas aan, staat hij al op mij te wachten. Vol verontschuldiging word ik door hem begroet en stapt hij in. "Breng je mij straks ook weer thuis?" vraagt hij overbodig. Dat viel overigens niet mee, want na afloop stapte hij bijna in de verkeerde auto. Op weg naar huis werd ik ontelbare keren bedankt en stak hij de betekenis van het koor voor hem en de parochie niet onder stoelen of banken. Ik zette hem keurig netjes voor zijn deur af en na de belofte om thuis de groeten te doen aan Eefje en Mijke, ging ik met een goed gevoel richting Bakel. Immers vol overtuiging en bewust van het goede werk wat we doen, zijn we lid van het sint Jozefkoor.

Ons motto "Cantate Domine" komt juist in deze tijd, op weg naar Pasen, meer dan eens duidelijk naar voren. Voor de laatste keer klonk aan de vooravond van Aswoensdag:

*Loven wij de Heer, alleluia, alleluia!
Wij danken U, God, alleluia, alleluia!*

Daarna bleef het lang stil, veertig dagen lang.....

Geen alleluia of hallelujah-vers meer in de eucharistievieringen; geen alleluia-refreinen en antifonen in het officie of getijdengebed. Het Alleluia moest zwijgen, of was – zoals men het vroeger uitdrukte – begraven. Maar in de Paasnacht, als de wake bij het Woord haar hoogtepunt nadert in de verkondiging van de verrijzenis in het Paasevangelie, komt het Alleluia weer tot leven, en hoe. Plechtig heft de celebrant het Alleluia aan. Het is een indrukwekkend moment. Tot driemaal toe, telkens op een hogere toon, wordt het herhaald door heel het aanwezige Godsvolk. De hele ruimte is ervan vervuld. Onbelemmerd mag de vreugde om de verrezen Heer uitgejubeld worden.

“Heel de aarde jubelt en juicht voor de Heer, Alleluia, Alleluia!”

Van oost tot west, van noord tot zuid, overal klinkt dezelfde jubelzang. Een vreugdekreet, al door de eerste christenen meegenomen, vanuit de Joodse liturgie: Hallelu-jah! Looft God! Looft de Heer (JHWH)!

Het is voor ons iets als van alledag. Het maakt deel uit van het leven van ons lid-zijn van het sint Jozefkoor en tilt tegelijkertijd dat leven boven het allerdaagse uit. Dit eerste alleluia waaiert tot aan Pinksteren toe, vijftig dagen lang. Maar ook daarna zal het niet verstommen.

Moge het alleluia van de Paasnacht ook in onze harten blijven doorklinken als uiting van ons geloof, onze hoop en onze liefde voor de verrezen Heer. Iets waar velen onder ons al zo lang, sommigen zelfs 40, 50, 60 of nog meerdere jaren vol overgave blijf van geven.

Niet voor een lintje of een pauselijke onderscheiding - waarvoor de regels van toekenning, zoals vermeld in een eerder verschenen bisdomblad, zijn aangescherpt en alleen een langdurig lidmaatschap van een kerkkoor niet meer toereikend is - daar doen wij het niet voor, wel uit overtuiging. Een hele opgave, waar ik groot respect voor heb.

Als voorzitter ben ik trots op al die koorleden die iedere week steeds trouw de vreugde van de Paasgedachte middels de Gregoriaanse zang tot uiting willen brengen. Iets wat ook onze parochianen, blijkens hun veelvuldige aanwezigheid, weten te waarderen.

Een zalig Paasfeest toegewenst,

Theo Bastiaans,
voorzitter.

Repetitieschema 2004

Maand	Dag	Datum	Repetitievorm	Opmerkingen
April	za	3	<i>Gregoriaans</i>	
	za	10	Polyfonie	Paaszaterdag
	zo	11	Pasen	
	za	17	<i>Gregoriaans</i>	
	za	24	<i>Gregoriaans</i>	
Mei	za	1	<i>Polyfonie</i>	
	za	8	<i>Gregoriaans</i>	
	za	15	Polyfonie	Donderdag 20 mei Hemelvaart
	za	22	<i>Gregoriaans</i>	
	za	29	<i>Polyfonie</i>	
	zo	30	Pinksteren	

Let op: de repetitievorm van 24-4 en 1-5 zijn gewijzigd ten opzichte van wat in het vorige mededelingenblad is vermeld.

Rooster

Zo 4 – 4	Palmzondag	Speciaal boekje
Do 8 – 4	Witte Donderdag 18.30 u rep. 19.00 u H. Mis	Speciaal boekje
Vr 9 – 4	Goede Vrijdag 18.30 u rep. 19.00 u viering	Speciaal boekje
Za. 10 – 4	18.30 u rep. T.D.I. 20.30 u Paaswake	Speciaal boekje
Zo. 11 – 4	Paaszondag 9.00 u rep. 9.30 u H. Mis Vaste gezangen meerstemmig – Credo III	

Alleluia: Pascha nostrum + seq. Victimae no. 845
Slotlied: Christus is opgestanden

Za. 17 – 4 rep. gregoriaans

Zo. 18 – 4 2^e zondag van Pasen

Besprenkeling: Vidi aquam no. 859

Vaste gezangen: Gloria I no. 807

Credo I no. 811

Sanctus I no. 813

Agnus I no. 821

Alleluia: Post + seq. Victimae no. 845

Za. 24 – 4 rep. gregoriaans

Zo. 25 – 4 3^e zondag van Pasen

Vaste gezangen: Kyrie I no. 801

Verder als 18 – 4

Alleluia: Cognoverunt

Za. 1 – 5 rep. polyfonie

Zo. 2 – 5 4^e zondag van Pasen

Vidi aquam no. 859

Vaste gezangen als 18 – 4

Alleluia: Ego sum

Za. 8 – 5 rep. gregoriaans

Zo. 9 – 5 5^e zondag van Pasen

Vidi aquam no. 859

Vaste gezangen als 18 – 4

Alleluia: Dexterā

Za. 15 – 5 rep. polyfonie

Zo. 16 – 5 6^e zondag van Pasen

Vaste gezangen als 25 – 4

Alleluia: Surrexit

Do. 20 – 5 Hemelvaart

Vidi aquam no. 859

Vaste gezangen: Gloria VIII

Credo III

Sanctus VIII

Agnus VIII

Alleluia: Ascendit

Offertorium: Ascendit

Za. 22 – 5 rep. gregoriaans
Zo. 23 – 5 7^e zondag van Pasen
Vaste gezangen als 25 – 4
Alleluia: Non

Za. 29 – 5 rep. polyfonie
Zo. 30 – 5 Pinksteren
Vidi aquam no. 859
Vaste gezangen meerstemmig
Credo III
Alleluia: Veni
seq.: Veni

Gregoriaans (Vervolg)

Gregoriaans ritme: vrij of metrisch? (vervolg)

Hoe zag de School van Solesmes het vrije ritme?

Het antwoord op die vraag is onder andere te vinden in een gelegenheidsuitgave van de hand van Dom Gajard die hij schrijft naar aanleiding van enkele lessen door hem destijds gegeven op een liturgische week georganiseerd door de “Lique Féminine d’Action Catholique Francaise” en die in ons land is gepubliceerd onder de titel: “Grondslagen van het Gregoriaanse Rythme”.

In dit werkje maakt Dom Gajard onderscheid tussen twee soorten ritme te weten het ritme van de melodie en het tonisch of oratorisch ritme van de tekst (latijn). Een tweede onderscheiding die hij aanbrengt is ritme in materiële en immateriële zin. Als statische eigenschappen in materiële zin noemt hij voor het melodisch ritme:

- Toonhoogte of kwaliteit,
- tijdsduur of kwantiteit,
- geluidsterkte of intensiteit

Tonen kunnen zich alleen via deze fysieke eigenschappen van elkaar onderscheiden en de eigenschappen zijn onderling onafhankelijk. Zo bepaalt:

1. het aantal trillingen per tijdseenheid de toonhoogte,
2. de duur van de trillingen de tijdsduur van het geluid,
3. de trillingswijdte (amplitude) de geluidssterkte.

Hoewel het melodisch ritme doorgaans gebruik maakt van deze materiële eigenschappen kan ze er niet mee geïdentificeerd worden. Daarvoor moeten wij een beroep doen op de dynamische eigenschap van beweging of verandering van de statische eigenschappen. Dat is het gevolg van een immaterieel verstandelijk proces van hogere orde bij een mens. Dit rangschikken of ordenen van veranderingen in materiële zin raakt het wezen van het ritme.

Daarom spreekt men bij verandering van:

- toonhoogte over kwaliteitsritme,
- tijdsduur over kwantiteitsritme,
- geluidssterkte over intensiteit ritme.

Bij het Gregoriaans komt daar nog het tonisch of oratorisch ritme van het woord bij, in het bijzonder bij het psalmodiëren, omdat dan nauwelijks een beroep gedaan kan worden op de statische eigenschappen. Bij het psalmodiëren spelen verschillen in toonhoogte, duur of geluidssterkte geen rol van betekenis, zodat men dan bijna uitsluitend een beroep moet doen op het tonisch ritme. Die veranderingen of bewegingen plaatsen in een groter geheel, heeft de School van Solesmes gebracht tot de theorie van de drievoudige synthese van:

- Elementair ritme door de verbinding van twee of drie enkelvoudige tijden,
- samengestelde tijd door de verbinding op de ritmische ictus van de elementaire ritmen,
- samengesteld ritme, ook wel groot ritme genoemd, door de verbinding van de samengestelde tijden.

Bij de eerste synthese van elementair ritme worden de ritmische steunpunten (ictussen) om de twee of drie noten vastgesteld. Bij de tweede synthese bepaalt men het karakter van de ictus. Ligt de ictus in een stijgende melodische beweging dan krijgt het een arsis karakter; ligt het steunpunt

in een dalende melodische beweging dan een thesis karakter. Bij de derde synthese bepaalt men de mate van arsis of thesis karakter gezien de plaats die de ictussen ten opzichte van elkaar in de melodische zin innemen.

Deze theorie heeft Dom Mocquereau, die ritme overigens omschreef als: "De bepalende vorm van de vocale beweging", uitvoerig verantwoord in zijn grote werken "Le Nombre Musical Grégorien" en "Paléographie Musicale". In deze werken heeft hij zijn twee- en driedelig groepensysteem uiteengezet op basis van de elementaire verhouding tussen spanning (arsis) en ontspanning (thesis) als deel van het alles omvattende levensritme dat begrensd wordt door tijd en ruimte en daarom terug te vinden is zowel in de muziek als ook in de natuur. Zijn visie is uiteindelijk door de Paus geautoriseerd en niet die van de mensuralisten.

Theorie van Dom Mocquereau:

Kort samengevat komen Dom Mocquereau's studies met betrekking tot het vrije ritme neer op de volgende concrete uitgangspunten:

1. virga (staartnoot) en punctum (puntnoot) hebben dezelfde tijds-waarde,
2. de waarde van virga en punctum is niet deelbaar,
3. tussen de noten die een neum vormen bestaat een hechte band,
4. als de neum meer dan drie noten telt moet hij gesplitst worden in combinaties van twee en of drie noten (neumatische coupure) die dan neumatische eenheden genoemd worden. Een neumatische eenheid wordt zichtbaar gemaakt met een ictus (het teken voor elementair ritme).

Laat de vorige publicatie een beeld zien van de tekens van de oude handschriften met de benaming van de enkelvoudige neumen, hierna volgt hoe Dom Mocquereau de tekens uit de oude handschriften heeft vertaald in zijn kwadraatnotatie te beginnen met de enkelvoudige neumen (met maximum drie noten), gevolgd door de samengestelde neumen (met méér dan drie noten). In een volgende publicatie komen nog de gestroefde neumen en neumen met een liquescents of vloeinoot in beeld om zodoende het hele gamma van neumen uit de School van Solesmes te completeren.

Om de Gregorianist Wim van Gerwen te citeren uit een kranteninterview van 25 augustus 1989 : "Een hele stijlvolle, artistieke methode uitgedacht om vooral de ritme -kwestie uit het slop te halen. Maar als je in de hand-

schriften de neumen goed bekijkt, dan is die methode wetenschappelijk gezien niet langer houdbaar”. In hetzelfde artikel zegt hij verderop nog: ” Uiteindelijk vind ik het semiologisch Gregoriaans toch ook mooier dan het Gregoriaans van Mocquereau. Maar je moet uitkijken dat je niet in academisme vervalt. Dat je alles zo precies gaat uitvoeren, dat de boel stilstaat, dat het geen muziek meer is.”

1. Neumes simples	2. Neumes composes
 VIRGA, ou <i>virgula</i> .	 TORCULUS RESUPINUS, ou <i>pes flexus resupinus</i> .
 BI-VIRGA.	 TORCULUS RESUPINUS FLEXUS.
 PUNCTUM.	 PORRECTUS FLEXUS.
 BI-PUNCTUM.	 SCANDICUS FLEXUS.
 PES, ou <i>podatus</i> .	 CLIMACUS RESUPINUS, ou <i>virge subijunctis resupina</i> .
 CLIVIS, ou <i>clivis, cironis, flexa</i> .	 CLIMACUS RESUPINUS FLEXUS, ou <i>virge subijunctis resupina flexa</i> .
 TORCULUS, ou <i>pes flexus</i> .	 PORRECTUS SUBPUNCTIS.
 PORRECTUS, ou <i>flexa resupina</i> .	 PES SUBPUNCTIS.
 SCANDICUS.	 PES PRAEPUNCTIS.
 SALICUS. La seconde forme peut être regardée comme <i>Pressus</i> , et dans certaines notations rythmiques comme un équivalent du <i>Pes quassus</i> .	 VIRGA PRAEPUNCTIS, ou <i>Scandicus</i> .
 CLIMACUS, ou <i>virge subbi-ou subtri-punctis</i> .	 TORCULUS PRAEPUNCTIS, ou <i>Salicus flexus</i> .
 TRI-PUNCTUM, ou <i>trigon</i> .	 PORRECTUS PRAEPUNCTIS.

Wordt vervolgd.

Antoon Wijnen

Onze jarigen

Onze jarigen in april en mei zijn:

9 april	Jan de Bruijn	22 mei	Maartje Kater
17 april	Maud Brugmans	25 mei	Stan Gruijters
28 april	Mijke Bastiaans	28 mei	Gerard Akkermans

Bestuur, dirigenten en leden feliciteren u van harte en wensen u een fijne verjaardag toe.

Inleveren kopij volgende mededelingenblad:

uiterlijk 12 mei 2004

sintjosefkoor@hotmail.com